

INVIGNING AV SVÄRDSJÖ GAMMELGÅRD

Tal av landshövdingen m. fl. Musik, sång och dans.
EN STOR DAG I STRÅLANDE SOMMARVÄDER

Söndagen var en stor dag för Svärdsjö socken. Då gick nämligen den högtidiga invigningsfesten av Svärdsjö Hembygdsförenings Gammalgård av stapeln.

Ingen av dem, som närvaro vid denna fest, skall väl någonsin förgäta denna strålande sommardag i en av Dalarnas fagraste socknar, Solskenet glänste över ängarna, där blåklockor och prästkragar nickade för vinden.

Redan på förmiddagen drogo skaror av människor vägarna fram till målet: Svärdsjö gammalgård, och vid tiden för festens början var gården fylld av en ständigt växande skara intresserade åhörare.

HEMBYGDSFÖRBUNDETS ÅRSMÖTE

Klockan 1 inleddes högtidligheten med Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbunds årsmöte, som hölls ute i det fria. Förhandlingarna öppnades av landshövding Kvarnzelius, som i egenskap av förbundets ordförande hälsade alla närvarande välkomna, samt uttalade förbundets smärta över de förluster som drabbat det under det gångna året genom Axel Karlfeldts, fru Werkmäster Kerstin Jonssons och Back Olof Erikssons bortgång.

Därefter överlämnades ordet åt sekreteraren, rådman Karl Trotzig, Hedemora, som uppläste års- och revisionsberättelserna.

Av årsberättelsen framgick, att såsom en av förbundets viktigaste åtgärder under året torde få anses den fornminnesinventering, som på förbundets begäran och på dess bekostnad igångsatts genom riks-

tikvariens försorg. Inventering har under året verkställts beträffande Husby socken och någon del av Hedemora.

Förbundet har även utfärdat inbjudan till deltagande i släktgårdsinventering i Dalarna för inom landskapet befintliga gårdar, som innehafts av samma släkt minst 100 år, varvid förbundet till innehavarna av sådana gårdar skulle utdela diplom. En pristävlan, som utlysts om uppteckningar angående järnhantering och bergsbruk, har avgjorts och utfästa pris utdelats. En ny pristävlan har utlysts om uppteckningar rörande dalafolkets personhistoria.

På den fridlysta Lindön i Runn har vidtagits en upprensning av en del undervegetation för bevarande av det fridlysta lindbeståndet.

Förbundet har deltagit i anordnandet av en hembygds kurs i Hedemora och en byggnadskurs i Borlänge.

På ansökan av förbundet hava följande naturminnesmärken fridlysts av länsstyrelsen, nämligen: en björk och ett enträd å Johannes Björins i Brunna sterbhus' mark i Svensbo, Hedemora socken, och två granar å hem.-äg. C. A. Nygrens skogslott i Borlänge by, Domnarvets socken.

Förbundet har på anmodan av regeringen avgivit yttrande över de av k. m:t på grund av riksdagens beslut tillkallade "kultursakkunnigas" förslag till lag angående registrering av vissa äldre kulturföremål av större värde. Därvid har förbundet påvisat betänkandets brist på uppfattning om behovet av ett verksamt skydd för den stora massan av kulturföremål i landet.

Dessutom har förbundet hos Österbygdens vattendomstol gjort erinran emot höjning av Oresjöns vattenstånd i vad denna kunde inverka på de på Vindförbergsudde befintliga gravfält. Upprop har utfärdats om iståndsättande av de gamla mil- och fjärdingsstolparna samt om uppsättande av gränsmärken vid socken- och länsgränser.

Föredrag om hembygdsvård ha av sekreteraren hållits i olika dalabyar. För inköp av föremål till hembygdsföreningarna och Dala Fornsal

samt för efterforskningar av gamla sockendräkter har besök gjorts i ett flertals socknar. På Svensk Hembygdsvårdsdag i Stockholm samt vid Riksantikvarieämbetets 300-årsjubileum har förbundet varit representerat.

Beslut har vidare fattats om utgivande av en årsbok i stället för som förut en tidskrift med fyra nummer.

Därpå följde en uppräknig av Dala Fornsals utökade samlingar, av gåvor till förbundets museum, arkiv och bibliotek samt de anslag som förbundet åtnjutit.

Vidare redogjordes för de åtgärder som vidtagits av olika hembygdsföreningar särskilt må då nämnas att till Mora Gammelgård flyttats en gammal fåbod med därtill hörande byggnader till ett antal av 10 stycken, en värdefull komplettering av den av Zorn anlagda gammelgården.

Års- och revisionsberättelserna godkändes och full och tacksam ansvarsfrihet beviljades styrelsen.

Efter detta skred man till val av ny styrelse och efter en längre diskussion enades man slutligen om följande personer: Dr Karl-Erik Forslund, rådman Karl Trotzig, rektor P. Engvall, förf. Carl Larsson i By, länsarkitekt Magnus Dahlander, häradskriv. C. Ad. Hwasser, hem.-äg Ollas And. Hansson, häradsdom. Lars Hansback, handl. Carl Gudmundsson.

Ersättare för dessa blevo: byggm. E. H. Olsson i Boda, rektor J. Romson, Mora, kyrkoh. B. Erfors, Gagnef, nämndeman Finn Erik Hansson, sågverksäg. Carl Eriksson, Fernviken, kyrkoh. Axel Hambræus, Malung, lektor Nils Sjödahl, Falun, postm. Helmer Lagergren, Falun och trädgårdsmästare E. J. Lindberg, Falun.

Av dessa utlottades av styrelsen att avgå efter ett år (eller omväljas) C. Ad. Hwasser med suppl. A Hambræus, M. Dahlander med

suppl. Finn Erik Hansson, och. C. Gudmundsson med suppl. E. J. Lindberg.

Som självskriven ordförande står landshövding S. H. Kvarnzelius. Vald av stadsfullmäktige är dr. A. Silow av hushållningssällskapet K. Augustinsson, av landstinget dr Hällsjö och utsedd av riksantikvarien antikvarie Hallström.

Revisorerna omvaldes och som ersättare omvaldes Gustaf Enborg, Borlänge.

Hedersledamöter äro riksdagsman Bernhard Eriksson i Grängesberg, lektor Nordenstam, grosshandl. J. P. Åhlén samt konstnären G. Ancarkrona.

Efter detta framförde hr Ankarcrona förbundets tack för det utmärkta sätt, varpå ordföranden lett förhandlingarna och därmed var årsmötet avslutat.

INVIGNINGSFESTLIGHETEN

Sedan samlades man på ängen utanför gammelgården, där invigningen förrättades. Först spelade Sundborns hornmusikkår en marsch och därefter följde ett hälsningsanförande av hembygdsföreningens ordförande landsfiskal A. Nylén.

Han framhöll därvid, att gammelgården ännu ej är färdig, än återstår mycket att ordna med och anskaffa, men han ville dock uttala sin glädje över att den nu befunne sig i sådant skick att invigningen kunde äga rum. Han hälsade alla de närvarande varmt välkomna och vände sig särskilt till landshövding Kvarnzelius till vilken han framförde bygdens tack. Vidare vände han sig till hembygdsföreningens "välvillige rådgivare" konstnären G. Ankarcrona samt dr Petrus Envall m. fl.

Många gamla svärdsjöbor hade inbjudits och bland dessa riktade sig landsfiskal Nylén främst till "Nygårds-Faster". Hon är Nygårds Olof

Janssons i Linghed änka och över 90 år gammal. Svärdsjö Gammelgård var hennes hem och hon är den, som låtit hembygdsföreningen förvärva det gamla Nygårdshemmet på överkomliga villkor.

En hjärtlig applåd följde på dessa ord.

Därefter talade ordf. om hur gården flyttats från ^{Linnabö} ~~Enviken~~ och om de uppoffrande arbete som nedlagts av framförallt bygdens eget folk på byggnadens uppsättande. En presentation av de olika till gården hörande husen följde varpå tack riktades till alla hjälpare, samt uttalades hoppet att de länge skulle få bo och leva i Svärdsjö sagoomspunna och traditionsfyllda socken. Landshövning *Kvarnzelius* framträdde därpå och förrättade invigningen. Främst riktade han ett tack till landsfiskal Nylén för det oehörda arbete denne nedlagt på gammelgården. Härefter manade han alla att slå vakt om det gamla. Tiden står ej still. En ny tid har inträtt med nya åsikter ifråga om smak och stil. Man skall låta det nya växa ihop med det gamla. Endast ifråga om våra sockendräkter böra vi vara konservativa. De måste behålla sin ursprungliga prägel. Talaren erinrade om de ord, prins Wilhelm nyligen vid ett tillfälle uttalade om hemmet. Hemmet är vår tillflyktsort. Där är andakt och frid. "Må hembygdsgården bli en sådan samlingsplats, där bygdens folk gläds åt det, som varit, det som är, och det som skall bli".

Gården förklarades härpå invigd och ett fyrfaldigt rungande leve höjdes, varpå talaren avtackades med en kraftig applåd.

Den stora skaran av lyssnare, som stod i täta rader kring talarstolen sjöng unisont "Jag vet ett land", och därpå talade dr *Karl-Erik Forsslund*. Han framförde en hälsning och en lyckönskan från Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbund, samt uttalade sin glädje över att få närvara vid invigningen av denna förnämliga gammelgård, den främsta av alla, som räddats från förgängelsen. Talaren framhöll, att ungdomens intresse bör väckas för det gamla och traditionsfyllda. Tre ungdomsorganisationer finnas, som äro mest skickade att gå i de gamlas spår, nämligen: J. U. F., Svenska Ungdomsringen för

Hembygdskultur och Arbetarnas bildningsförbund. Det är en social fråga att bevara arvet från de gångna släkterna.

Det passar ej med "funkis"-hus i våra björkhagar och tallbackar, de äro "avskryvårda vidunder" i jämförelse med sådana gamla ärovördiga gårdar som Nygården.

Från Ludvika hembygdsförening bringade tal, en önskan om en lång och strålande utveckling för Gammelgårdens framtid.

Från Hedemora gammelgård framförde rådman *Trotzig* "en broderlig hälsning till denna nya i raden".

Från Sätters hembygdsförening uttalade arkitekt *M. Dahlander* en hälsning. Uppbyggandet av Svärdsjö Gammelgård är en bragd, som är all heder värd och varöver vi kunna vara stolta.

I en versifierad hyllning frambar dr *Hallsjö St.* Tuna-bygdens tack och hälsning.

Konstnären *Ankarcrona* förenade sig med övriga talare med en varm hälsning från Leksandsbygden. Därvid erinrade han om banbrytaren inom hembygdsvården, grundläggaren till Sveriges första gammelgård: *Jones Matts Persson* i Lisselby. - Leksands hemslöjdsförening hade även en hälsning att framföra och ävenså hr *Hansback* i Älvdalen genom hr *Ankarcrona*.

Hr *E. H. Olsson* i Boda hoppades snart kunna inbjuda till "årsmöte och invigning" i Boda socken samt uttalade ävenledes en hälsning från sin hemtrakt.

Kom. ordf. *Erik Andersson*, Folkärna, jägmästare *Åhlman*, Insjön, *Ollas Anders Hansson* från Rättvik samt St. Skedvi hembygdsförenings ordförande framburo hälsningar och lyckönskningar.

Efter alla dessa manande och vackra tal sjöng Svärdsjö Hembygdskör under ledning av landstingsman Joh. Falk: "Hälsning till hemlandet" samt "Land du välsignade".

Fyra bygdespelmän utförde på fiol allmogemusik och därefter beredde Spegel-Anna åhörarna en synnerligen njutningsrik stund genom att med känd förmåga berätta ett par bygdemålshistorier.

En värdig avslutning till det hela bildade dr Petrus Envalls kraftiga och vackra anförande. I enkla men dock högtsämda ord gav han uttryck för sina känslor, då han först trädde innanför Nygårdens dörrar.

Till sist sjöngo de församlade "Du gamla, du fria" varpå kören utförde Stenhammars "Sverige".

Därefter skingrades de lyssnande skarorna för att söka vila i gröngräset eller vederkvicka sig med de läckerheter som funnos att köpa i ett otal stånd, som voro uppställda efter vägen.

Många voro de, som begåvo sig in i Gammelgården för att beundra den storartade samling gamla saker, som där finns samlad. Bland sevärheterna märkas främst de målningar som en målare, Hans ~~Hansson~~ från Enviken, utfört år 1766. ERSON ENMAN

Underhållningen fortsatte senare därute på ängen med folkdanser, lekar, fiolmusik, sång, mm.

När solen omsider gick ned vid horisonten var en dag tillända, som för all framtid kommer att stå som en märkesdag i Svärdsjö sockens historia.